

Engasjert og engasjerende om aidsepidemien

Stig S. Frøland
Aids-epidemien
 Nederlag, seire og nye utfordringer. 292 s, ill.
 Oslo: Gyldendal Akademisk, 2014.
 Pris NOK 375
 ISBN 978-82-05-46366-0

Verden har levd med hiv og aids i mer enn 30 år, og vi har oppnådd store fremskritt takket være fremragende forskningsinnsats, aktivisme og internasjonal mobilisering. Likevel ufordrer epidemien oss fortsatt, både medisinsk, menneskelig og politisk.

I *Aids-epidemien* har Stig S. Frøland ambisjoner om å beskrive og diskutere så å si samtlige aspekter ved denne epidemien, fra et historisk perspektiv, et medisinsk ståsted, en humanistisk, etisk og juridisk vinkling og ikke minst med et dybdykk inn i forskningsfronten. I likhet med tematikken er også målgruppen bred, og «boken er skrevet for alle – i og utenfor helsevesenet» med interesse for hiv og aids.

Bokens fremste styrke er forfatterens engasjement, kunnskap og unike erfaring som gjennomsyrrer store deler av den. Spesielt de første delene om epidemiens begynnelse, oppdagelsen av hivviruset og ikke minst forutsetningene for dets vandring fra Vest-Afrika til resten av verden er fascinerende lesning. Frøland beskrev selv de første veldokumenterte aidstilfellene i verden, en norsk familie han møtte først som turnuslege, og senere som forskerstipendiat, hvor familiefaren sannsynligvis ble smittet i Kamerun tidlig i 1960-årene, og senere smittet sin kone og datter. Epidemiens historie i Norge, fra irrasjonell smittefrykt, diskriminering og stigmatisering til det medisinske gjennombruddet med kombinasjonsbehandling i 1996, er levende beskrevet og uten tvil nyttig lesning for yngre kolleger som ikke selv opplevde denne fasen av epidemien.

En annen styrke er forfatterens evne til å formidle sin fascinasjon og kunnskap om hivforskning, ikke bare hans eget forskningsfelt, men også andre relevante fronter som vaksinstudier, hiv og aldring og muligheter og begrensninger for en kur.

Det er ellers befriende at forfatteren tar stilling i en del av de mer omdiskuterte temaene, som straffeloven og ikke minst strategien «behandling som forebygging», selv om undertegnede mener at forfatteren til dels underkommuniserer betydningen av sistnevnte strategi.

En svakhet er at mange av kapitlene refererer til hverandre, og at leseren på mange måter forutsettes å lese hele boken. Jeg vil tro at mange lesere først og fremst vil bruke den som et oppslagsverk om relevante problemstillinger. Heldigvis er både innholdsfortegnelsen og stikkordregisteret såpass oversiktlig at man lett kan danne seg en oversikt over innholdet. Jeg kan varmt anbefale boken til alle med interesse for hiv og aids, ikke minst til alle som behandler pasienter som gjennomlever vår tids største pandemi.

Marius Trøseid

Overlege, Avdeling for immunologi og infeksjon
 Oslo universitetssykehus, Rikshospitalet

Underholdende safari gjennom gastrointestinalkanalen

Giulia Enders
Sjarmen med tarmen
 Om et av kroppens mest undervurderte organer. 290 s, ill. Oslo: Cappelen Damm, 2015. Pris NOK 349
 ISBN 978-82-02-45566-8

Sjarmen med tarmen er skrevet for at leseren skal lære om det forfatteren omtaler som et av kroppens mest undervurderte organer. Det er duket for at man skal se tarmen i et nytt lys – som et intrikat organ med en spennende mikrobeverden helt essensiell i menneskets fysiologi. Det er en populærvitenskapelig bok med bred appell som ikke begrenser seg til fagfolk eller en bestemt målgruppe. Den er innbydende, lettlest og oversiktlig.

Forfatteren starter med en innføring i anatomi og oppbyggingen av de forskjellige segmentene i fordøyelseskanaalen. Mye er kjent, men samtidig får man innblikk i komplekse samspill som gjør at det vokser en gryende respekt for fordøyelsessystemet allerede fra første side. Her feires det at vi kan kvittere med samme bravur som vi feirer at hjertet kan slå. Samtidig er også dette kapitlet krydret med underholdende fakta. For eksempel kan riktig sittestilling ved defekasjon nesten halvere transittiden gjennom endetarmen. Første del avsluttes med at forfatteren tar for seg matvareallergi, -overfølsomhet og -intoleranse. Dette er aktuelt etter hvert som det er anerkjent at man kan lide av matoverfølsomhet uten at det er en allergi eller intoleranse.

I den neste delen tar forfatteren for seg nervesystemet i tarmen. Først er det en kort innføring i hvordan organene transporterer maten, og så relaterer forfatteren dette til plager som sure oppstøt, oppkast og forstoppelse. Hun gir gode råd som kan være nyttig i møte med mennesker som har disse plagene. Det hele rundes av med en studie som snur opp ned på hierarkiet slik vi kjenner det – med hjernen på toppen som styrer resten av kroppen. Manipulering av tarmflora kan nemlig virke direkte inn på atferd. Å stole på magefølelsen og å kjenne sommerfugler i magen får plutselig en ny mening.

Boken avsluttes med en safari gjennom mikrobenes verden i tarmen. Her oppsummeres mye av den siste forskningen innen tarmøkologi og samspillet mellom mikrobenes og mennesket som vert. Hva har en selvskader, en racerbilsjåfør som kjører inn i døden, og en rotte som ikke frykter katten, til felles? I tillegg gjennomgår forfatteren spennende hypoteser som tar for seg sammenhengen mellom kolesterol, overvekt og tarmflora.

Referanselisten er svært utfyllende og et godt utgangspunkt for å lære mer. Misjonen er sannsynligvis kort og godt å forklare hvordan fordøyelsessystemet er bygd opp og fungerer, og samtidig å gi tarmen den åpenheten og respekten den fortjener. Uansett bakgrunn og interessefelt vil man sitte igjen med mye underholdende, lett fordøyelig faktakunnskap. Jeg anbefaler boken.

Peter Holger Johnsen

LIS-lege, Medisinsk avdeling
 Universitetssykehuset Nord-Norge, Harstad